

HOE WIN JE GOEDE STELLINGEN?

Gewonnen staan betekent nog lang niet altijd *winnen* in het schaakspel. Of, zoals oud-bondscoach Hans Bouwmeester altijd al zei: *'verloren staan is niet erg, verliezen wel!'*

Ten eerste bedoel ik met hier gewonnen staan dat je *beslissend materieel voordeel* hebt: 1 pion (op hoog niveau) of 2 pionnen/een stuk (op lager niveau) voorsprong. De 'positionele winststellingen' laat ik hier even buiten beschouwing. Enkele vuistregels om te winnen zijn de volgende:

[1] BLIJF GEDULDIG EN MET EEN PLAN SPELEN

De winst komt nooit 'vanzelf'! Te vaak denk je reeds gewonnen te hebben om pas weer 'wakker' te worden als het te laat is... Pas als je tegenstander opgeeft is het punt binnen! Té snel willen oogsten is een andere bekende fout: door overhaaste acties worden veel winststellingen om zeep geholpen. Blijf daarom geduldig - met je materiële voorsprong achter de hand – met plan spelen!

[2] BEPERK DE MOGELIJKHEDEN VAN JE TEGENSTANDER

De meeste 'gewonnen stellingen' gaan verloren doordat je tegenstander onverhoopte kansen krijgt. Zorg dat je zelfs de kleinste kansen van je tegenstander onderkent (*'wat zou hij doen als hij nu aan zet was' is hierbij een hulpvraag*) en anticipeer daarop. In het algemeen is het inperken van zijn mogelijkheden, onder andere door te ruilen, een goed advies. Heeft hij geen of weinig tegenspel, speel dan eerst alle zetten die je stelling (een klein beetje) verbeteren, voordat je aan de beslissende actie begint.

[3] BLIJF 'KRITISCH' RUILEN

Natuurlijk is ruilen een doel om je materiële voorsprong (relatief) te vergroten (verschil tussen $20-18=10\%$ maar tussen $10-8=20\%$!), maar maak het ruilen niet tot een doel op zich. Blijf 'kritisch ruilen':

- ⇒ ruil geen actief stuk tegen een inactief stuk (tenzij het direct wint)
- ⇒ hou voldoende materiaal over voor winst! [eindspelkennis vereist!]
- ⇒ pas op voor verdedigingsresources [vesting, pat, eeuwig schaak]
- ⇒ pas op voor theoretische vluchtwegen in de stelling [verkeerde hoekloper, vesting of andere bekende (remise-)stellingen]

De verdedigende partij kan het beste het ruilen van pionnen nastreven (verkleint de promotiemogelijkheden), terwijl de winnende partij het beste stukken kan ruilen, zodat de pionnen de doorslag kunnen geven.

[4] SCHROOM NIET OM MATERIAAL TERUG TE GEVEN!

Ga niet al star op je materiaal 'zitten', maar geef eventueel materiaal terug als dat je een ander (blijvend) voordeel oplevert, zoals daar kunnen zijn:

- ⇒ actief stukken spel
- ⇒ actieve koning (in het eindspel!)
- ⇒ (gedekte) vrijpion (in het eindspel!)
- ⇒ (konings-)aanval
- ⇒ beheersen open lijn en/of bezetting 7e rij
- ⇒ bezetten sterk veld

De Russische toptrainer *Mark Dvoretzky* noemt in zijn boek *'Technique for the Tournamentplayer'* nog enkele punten die van groot belang zijn voor het winnen van goede stellingen die ik nu even aanstip:

[A] VOORKOM VERMOEIDHEID IN DE 'OOGSTPERIODE'

Zorg ervoor dat je in de beslissende fase lichamelijk en geestelijk fit genoeg bent om de valstrikken die je tegenstander verzint te omzeilen. Iets aan sport doen (*'mens sana in corporo sano'*) geldt zeker ook voor schakers) en goede energieverdeling (banaantje, dextro) tijdens de partij kunnen je hierbij helpen. Een goede concentratie en je zenuwen goed onder controle hebben en houden liggen in het verlengde daarvan.

[B] LAAT JE NIET MEESLEPEN IN TIJDNOOD

Als je goed staat en je tegenstander heeft tijdnoed, blijf dan normaal spelen en probeer zeker niet zijn tijdnoed uit te buiten. Vaak ontspoord dat in (mee-)vluggeren waarin hij ongekende kansen krijgt. Blijf gewoon verder spelen, versterk je stelling rustig en voorkom ook in dit geval ieder tegenspel van je tegenstander. Wel is het een idee om series van 2 of 3 uitgerekende (!) zetten achterelkaar te spelen, zodat degene in tijdnoed onder druk blijft. Alléén als ze uitgerekend zijn!

[C] GEBREK AAN EINDSPELKENNIS

De realisatie van een voordelige stand vindt veelal plaats in het eindspel. Daarom is het van vitaal belang om van stellingen in het eindspel te weten of ze nog gewonnen zijn of niet, want er zijn veel verrassende voorbeelden van remisestellingen waarin één der partijen materieel voordeel heeft. Ik denk dan aan theoretische stellingen, vestingen en pat; motieven die bij het onderwerp 'verdediging' aan bod komen.

[D] HET PRINCIPE VAN DE TWEE ZWAKTES

Als je tegenstander gedoemd is tot passiviteit, probeer niet te winnen door één troef (zwakte van je tegenstander) uit te spelen, maar kijk of er nog een ander zwak punt bij hem (te creëren) is. Eén zwakte valt nogal eens te verdedigen, twee is vaak teveel.

Seirawan-Karpov, Londen 1982

1.Pf3 Pf6 2.c4 e6 3.Pc3 d5 4.d4 Le7 5.Lg5 h6 6.Lh4 0-0 7.Tc1 b6 8.cxd5 Pxd5 9.Pxd5 exd5 10.Lxe7 Dxe7 11.g3 Te8 12.Tc3 Pa6 13.Da4 c5 14.Te3 (Met deze zet wint wit een stuk en Yasser Seirawan geeft in zijn boek "Winning Chess strategies" de volgende adviezen als je materiaal voor komt te staan:

[1] ontwikkel eerst al je stukken

[2] breng je koning in veiligheid.

Ga dus niet verder aanvallen of materiaal winnen als deze twee tips nog niet opgevolgd zijn!)

14.,Le6 15.Dxa6 cxd4 16.Tb3 (Niet 16.Pxd4? Db4+)

16.,Lf5 (Ook nu is 17.Pxd4 te gretig want na Dc5! heeft wint zwart)

17.Lg2 Lc2 (Na 18.Ta3 Db4+ heeft wit problemen, vandaar dat Yasser wat materiaal teruggeeft om zijn koning snel in veiligheid te brengen. *Materiaal voorstaan kan je vergelijken met een luchtballon: zak je, dan moet je wat ballast overboord gooien!*)

18.Pxd4 Lxb3 19.Pxb3 (Op 19...,Db4+ 20.Kf1 kan wit vervolgen met Lf3 en Kg2 waarna de witte koning in veiligheid is en de witte stukken ontwikkeld zijn en kunnen gaan samenwerken)

19...,Tac8 (Geen 20.Lxd5 of 20.Dd3 - om nog meer materiaal

te winnen - maar eerst de koning in veiligheid!) **20.Lf3 Tc2 21.0-0 Txb2** (Nog wat materiaal terug gegeven, maar nu is wit klaar voor de aanval!)

22.Td1 Td8 23.Pd4 (Materieel staat het ongeveer gelijk, maar nu gaat Seirawan de zwarte zwaktes blootleggen. Zwart kan nu geen 23...,Dd7 spelen vanwege 24.Da3 met torenvangst!)

23.,Td7 24.Pc6 De8 25.Pxa7 Te7 26.a4 (Na het winnen van materiaal *moet je je stelling consolideren!*)

26.,Da8 (Op zich kan wit met 27.Dc8+ gaan afwikkelen naar een goed eindspel, maar Seirawan had een ander plan gezien)

27.Txd5! Dxa7 (Na 27...,Txa7 28.Dd3! verliest zwart zijn dame door de dreiging Td8+)

28.Td8+ Kh7 29.Dd3+ f5 30.Dxf5+ g6 31.Df6 (Na 31...,Tb1+ 32.Kg2 Tg7 33.Df8 is het ondekbaar mat waardoor Karpov opgaf) **1-0**

Het winnen van een goede ("gewonnen") stelling blijft een kunst, zeker tegen Karpov!

WINNEN VAN GEWONNEN STELLINGEN (stap 3)

Het winnen van gewonnen stellingen is een belangrijk onderwerp in het schaken. In stap 1 zie je nog wel eens kinderen met een dame meer alleen maar schaak geven en niet mat zetten. Die hebben blijkbaar niet goed geleerd en geoefend om mat te zetten met de dame.

Op iets hoger niveau gebeurt het echter ook vaak dat kinderen die ‘punten’ voor staan (pionnen, stuk, toren, kwaliteit) niet altijd winnen. Het winnen van gewonnen stellingen moet je natuurlijk ook leren!!

Enkele **nuttige tips** om een gewonnen stelling te winnen zijn:

- ⇒ ***Ruil stukken, geen pionnen***: de pionnen moeten de winst opleveren, (door promotie) dus die moet je houden! (Sta je verloren, dan moet je juist pionnen ruilen!)
- ⇒ ***Blijf tot de laatste zet geconcentreerd met plan spelen***: de winst komt nooit vanzelf! Pas bijvoorbeeld ook goed op voor pat of “onvoldoende materiaal”.
- ⇒ ***Soms kan je materiaal terug geven*** omdat je er dan een ander voordeel voor terug krijgt en je weet hoe die stelling gespeeld moet worden.
- ⇒ ***Let goed op tegenkansen*** en laat je tegenstander niet (te) actief worden! Uiteraard kan een wanhoopsaanval - als je verloren staat - nog kansen bieden. Ik denk dan vooral eeuwig schaak of eeuwige aanval (of nog erger.....).

MATERIEEL VOORDEEL VERZILVEREN IN HET TORENEINDSPEL (Stap 4, les 11)

Als je materiaal voorstaat in het (toren-)eindspel komt de winst niet vanzelf, je moet nog goed spelen om het punt binnen te krijgen. Enkele aandachtspunten voor de winst in het toreneindspel zijn:

- Koning naar het strijdtoneel spelen: naar je (vrij-)pionnen
- Toren goed neerzetten
- Verdedigende koning van het strijdtoneel houden: *'afsnijden'*
- Verdedigende toren wil natuurlijk ook koning van de tegenstander passief houden door af te snijden
- De verdedigende torenlijn *'onderbreken'* met je toren: ruil is meestal een gewonnen pionneindspel (controleer dat: denk aan sleutelvelden!) en als hij weggaat kan je koning naar het strijdtoneel (Ook wel *'bruggetje bouwen'* genoemd)
- Staat alles goed: rennen met je (vrij-)pionnen!
- Let altijd op overgangen naar het pionneindspel, ook al kost dat een pion: als je de sleutelvelden van je laatste pion bereikt win je toch!
- Pas op voor pat (als de verdedigende koning in de hoek staat en naar weinig velden kan)
- Pas op voor remisestellingen (in pionneindspel)
- Wees geduldig: je hebt alle tijd, als het punt maar binnenkomt!